

מאור הזית

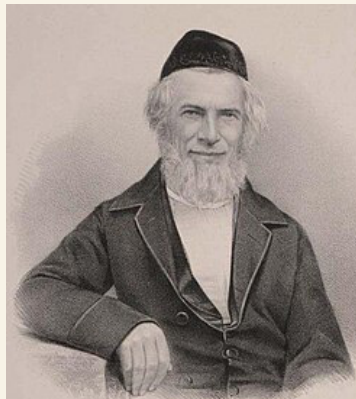
דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ב: גליון מא | שבת קודש פרשת מטות מסעי | כ"ו תמוז ה'תשפ"ו

מאור הנקמה

נקמת ה' ונקמת בני ישראל
וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם
ואת פינחס בן אלעזר וגו' (לא, ו).

במדרש רבה (כב, ג) אמרו, אמר הקב"ה למשה (לעיל פסוק ב) "נקום נקמת בני ישראל", אתה בעצמך, והוא משלח את אחרים וכו', למה שלח פינחס, אמר מי שהתחיל במצוה הוא גומר, הוא השיב את חמתו והרג את המדינית הוא יגמור מצותו, ע"כ. והדברים דברי פלא וצריכים ביאור, הלא ודאי לא נעלמה מהקב"ה סברא זו, שראוי שפינחס ינקם במדין מפני שהוא התחיל במצוה, ומכל מקום לא כן ציוה הקב"ה, אלא שמשם רבינו ינקום את נקמת ה' במדין, ומדוע אם כן שלח משה את פינחס ולא יצא למלחמה בעצמו כאשר ציוהו ה'.

הגאון רבי יעקב עטלינגר

הגאון רבי יעקב עטלינגר זצ"ל, בספרו מנחת עני, מיישב את הדברים, על פי מה שהקשו במדרש רבה (שם, ב), שהלא הקב"ה אמר למשה "נקום נקמת בני ישראל", ומדוע שינה משה רבינו ואמר לבני ישראל (לעיל פסוק ג) "לתת נקמת ה' במדין". ותירצו במדרש, "אמר הקב"ה, אינו אלא דיקן [פירוש, עלבון] שלכם, שגרמו לי להזיק אותם, אמר משה, רבון העולמים, אם היינו עובדי עבודה זרה לא היו שונאים אותנו, ולא רודפים אחרינו, אלא בשביל תורה ומצוות שנתת לנו, הלכך הנקמה שלך, לתת נקמת ה' במדין".

פירוש הדברים, שהקב"ה בענוותנותו הקפיד על מה שנעשה לישראל יותר מעל מה שנפגם כבודו, אבל משה רבינו לא קבל את הדבר, וטען כנגדו כי אנחנו מחויבים להקפיד על כבודך יותר מעל מה שנעשה לנו

על ידי מדין. [ובאלשיך הק' הוסיף בזה נופך, שאחר שראה משה רבינו את ענוותנותו של הקב"ה שלא חס על כבוד עצמו אלא רק על כבוד בניו אהוביו, לקח משה מוסר ואמר, אם הקב"ה שהוא רם ונשא, שוכן עד וקדוש שמו ולגדולתו אין חקר, הניח את כבוד עצמו ולא נתכוון אלא לכבוד בניו, אנו קרוצי חומר ילידי אשה, ודאי לא נחוס על כבוד עצמנו, אלא נילחם אך ורק למען כבוד אבינו יתברך שמו].

ועל פי זה יובן מדוע ציוה הקב"ה את משה שינקום את נקמת מדין בעצמו, ומדוע מינה משה לכך את פינחס מחמת טענת המתחיל במצוה. מפני שהקב"ה נתכוון לתת את נקמת בני ישראל במדין, וכלפי נקמת בני ישראל ודאי ראוי שמשם רבינו הוא יהיה הנקום בעצמו, ואין מי שהוא מתחיל במצוה לענין זה יותר ממשה רבינו, שכל ארבעים שנה היה כאב וכאם לבני ישראל, וכמו שאמר בעצמו (לעיל יא, יב) "כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק", ולכן אמר לו הקב"ה "נקום נקמת בני ישראל", אתה בעצמך. אבל פינחס אינו מתחיל במצוה לענין זה, כי הוא התחיל לקנאות את קנאת ה', כמו שנאמר (לעיל כה, יא) "בקנאו את קנאתי בתוכם".

ולכן כאשר החליט משה רבינו בדעתו כי לבני ישראל ראוי דוקא לתת את נקמת ה' במדין, ולא את נקמת עצמם, ממילא נעשה פינחס מוכשר לזה יותר, לפי שלענין קנאת ה' צבקות הרי הוא המתחיל במצוה, ועליו המלאכה לגמור. ואין בדבר זה משום המראת פי ה' ח"ו, כי אדרבה, דוקא מתוך שחס על כבוד קונו ורצה שתהיה הנקמה בלתי לה' לבדו, שלח את פינחס המיוחד בקנאתו לה'.

הגאון רבי יעקב עטלינגר זצ"ל, בעל "ערוך לנר" (1798-1871)

נולד בקרלסרוה שבגרמניה בשנת תקנ"ח לאביו הגאון רבי אהרן, רב הקלויז בעירו. תחילה למד תורה אצל אביו, ולאחר מכן אצל רב העיר הגאון רבי אשר וולרשטיין זצ"ל, בנו של הגאון רבי אריה לייב גינצבורג זצ"ל בעל "שאגת אריה". בבחרותו עבר ללמוד בשיבתו של הגאון רבי אברהם בינג זצ"ל בעיר וירצבורג. בהמשך למד גם בעיר פירודא אצל הגאון רבי אברהם בנימין זאב המבורג זצ"ל בעל "שער הזקנים". היה גדול מאד בתורה, הן בנגלה והן בנסתר. בשנת תקפ"ו התמנה לכהן כרב העיר מנהיים, והקים בה ישיבה. בשנת תקצ"ו החל לכהן כרב העיר אלטונה, שם כיהן עד סוף ימיו. לחם בעוז ובתעצומות כנגד הרפורמה שהתפשטה בארצו באותם הימים. כחלק ממאבק זה הוציא לאור עולם את כתב העת "שומר ציון הנאמן", דרכו הנחיל את השקפת היהדות הנאמנה. חיבר כמה ספרים חשובים: "ערוך לנר" על כמה ממסכתות הש"ס, שו"ת "בנין ציון" [וכן "בנין ציון החדשות"], "בכורי יעקב" על הלכות סוכה ו"מנחת עני" על התורה. רבים מחתניו היו רבנים גדולי תורה. נפטר בנר ראשון של חנוכה בשנת תרל"ב ונטמן באלטונה [כיום בהמבורג].

מאור הקריאה

כי חולת אהבה אני

ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבם ועבר צנה (לד, ד).

בקיץ האחרון לחיי מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, בשבת קדש פרשת מטות מסעי [כחודשיים וחצי לפני הסתלקותו], הוא שכב על ערש דוי בחדר הפנימי שבביתו בזמן קריאת התורה. הבעל קורא קרא את הפרשה בקול רם, כשמרן הגרי"ז מאזין לו בשארית כוחותיו מן החדר הסמוך. כאשר הגיע הבעל קורא לפסוק שבפרשת מסעי "ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבם ועבר צנה", את המשך בעמוד 2

מאור התנאי Fearless Leaders

ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחים יבואו למלחמה ואתם תשבו פה ולמה תניאון את לב בני ישראל (לב, ו-ז) ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה וגו' והייתם נקיים מה' ומישראל וג' ואם לא תעשון כן הנה חטאתם לה' (שם, כ-כג)

As the end of *Bnei Yisrael's* wanderings in the *midbar* neared, Moshe Rabbeinu was presented with a request by the *Bnei Gad* and *Bnei Reuven*. They wished to remain in *ever haYarden*, the eastern side of the Yarden, as its land was good for pasturing their flocks. Initially, Moshe reprimanded them for instilling fear in their fellow Jews, since they appeared to be motivated by a desire to avoid war with the Canaanite nations in Eretz Yisrael proper. Ultimately, though, he accepted their offer to lead *Bnei Yisrael* into battle and honored their request.

Moshe told them, "*Im ta'asun kein... vihyisem nekiim mei'Hashem umi'Yisrael*—If you fulfill your commitment [to go to war in the lead] you will be meritorious in the eyes of Hashem and Yisrael." Thereafter, he warned them, "*V'im lo ta'asun kein, hinei chatasem laShem*—If you do not fulfill your commitment, you will have sinned before Hashem."

By leading *Bnei Yisrael* in war, they would be virtuous in the eyes of Hashem and of *Bnei Yisrael*; why, asks the Dubner Maggid (*Ohel Yaakov al haTorah*), does the second part of the *pasuk* imply that if they would not keep their promise, they would have sinned only against Hashem?

From the statement "*Vihiyisem nekiim mei'Hashem umi'Yisrael*" the *Yerushalmi* (*Shekalim* 3) derives that one is obligated to maintain a good name in the eyes of his fellow

Jews, just as he must remain blameless before Hashem. However, says the Dubner Maggid, it is reasonable to assume that the obligation toward Hashem is the greater one, since the way one is perceived by other people is not always in his control. But in this case, if *Bnei Yisrael* would perceive their actions wrongly, it would have been a sin before Hashem. How so? Even if they remained behind solely because of the land, not out of fear of war, *Bnei Yisrael* would still assume that they were motivated by fear. They would thereby cause their fellow Jews to lose faith in Hashem and fear the battles ahead; this is a sin against Hashem. Therefore, Moshe ended by saying, "*hinei chatasem laShem*," meaning that even if you may have fulfilled your obligation to maintain your good name in the eyes of your fellow Jews, in this case you would still have sinned against Hashem for instilling fear in the hearts of *Bnei Yisrael*.

With this the Dubner Maggid answers another question. Why did the fulfillment of the *Bnei Gad* and *Bnei Reuven's* request depend on their leading the way? Couldn't they have simply joined the battle along with the rest of the nation? No, explains the Dubner Maggid, that would not have sufficed to prove to *Bnei Yisrael* that they were not afraid. Had they only joined in battle, *Bnei Yisrael* would believe that they had been forced to, despite their fear. Only with a fearless offer to lead the way did they demonstrate to the rest of *Bnei Yisrael* that their request had never been motivated by fear; and in this merit their request was granted.

איש אל רעהו, כיצד הם לא הרגישו בכך שהבעל קורא קרא במלרע, ואילו מרן הגרי"ז ממיתת חוליו בעת שכבו על ערש דוי תיקנו על אתר.

(רשימות תלמידים ממרן הגרי"ז)

המשך מעמוד 1 המילה "צנה" קרא בהטעמה של מלרע. והנה מן החדר הסמוך נשמעה קריאה רמה. נפנו כל הנוכחים והיטו אזנם לשמוע את פשר הקריאה, ונוכחו לראות כי היה זה מרן הגרי"ז אשר תיקן את הבעל קורא באמרם "צ-נָה" בהטעמה של מלעיל. הנוכחים כולם התפעלו ותמחו

שיח העופות
ביאור בעיני עיפות במקור
בתלמוד ובהלכה

פירוש מדרבי
הרב משה מרדכי
הרב משה מרדכי

מקדש ה' כוננו ידיך
ביאור רחב על סוגיות החורבן
גישות נה: - נח. על דרך פרד"ס

AVAILABLE AT ALEHZAYIS.COM